

Potetdyrkerne på Ringerike slår

Striden om Ringerikspoteten hører til på Ringerike går videre. Nå slår dyrkerlaget på Ringerike tilbake mot høringsprotestene på at de skal få opprinnelsesmerking av poteten.

Som fortalt i Bondebladet nr. 39, er det kommet mange protester til Matmerk mot at Ringerikspoteten skal få beskyttet opprinnelsesmerking for å høre til ved Tyrifjordens bredder – noe som i såfall vil gjøre det ulovlig å dyrke Ringerikspotet for salg utenom et nærmere avgrenset område i Ringerike og Hole kommuner. Totalt er det 17 innsigelser. Disse går blant annet på at det er tvilsomt om ringerikingene var først ut med å sette dyrkinga av sorten i system. Videre sås det også tvil om at ringerikingene er i stand til å levere kvantum så vel som kvalitet.

Ottar Riis Strøm på Vaker gård på Norderhov er sekretær for de seks produsentene i andelslaget som står bak søknaden om beskyttet betegnelse. Han vil ikke ha sittende på seg at han og kollegene farer med fusk og uetterretteligheter når de beskriver Ringerikspotetens egenart og historikk.

- Feil fra 1910 lever fortsatt

En av innsigelsene som går igjen i høringsuttalelsene, er tvil om Ringerike var det første sted der det vi nå kaller Ringerikspotet ble satt i systematisk dyrking. Tvilerne opererer med et spor som fører til Grue i Solør, dit frøpotet fra England angivelig skal ha vært tatt i bruk av Arne Arntsen Omsted tidlig på 1860-tallet.

- En misforståelse, sier Ottar Riis-Strøm. Han mener dette er basert på oppfatningen om at Ringerikspotet er det samme som sorten *Patersons Victoria*. - Dette bygger på en sammenblanding av to sorter under et sortsforsøk på Bygdøy i 1910. Da ble Ringerikspotet og *Patersons Victoria* forbyttet av en

forsøksleder. Professor Lunden ved Norges Landbrukshøgskole utførte rundt 1940 sammenlignende forsøk for å bevise at det var en sammenblanding, og hans forsøk er blitt stående, sier Riis Strøm.

Skriftlig kilde

Dette dokumenterer han skriftlig, i form av et brev fra professor Lunden til potetdyrkeren Carl August Mohn. - De to sortene har ikke en gang samme farge. *Patersons Victoria* er som Lunden sier «hvitknollet og hvitkjøttet». Ringerikspotet er som kjent rød i skallet og gul i kjøttet, påpeker Riis-Strøm.

Databasen i «European cultivated potato» beskriver *Patersons Victoria* på samme måte og bestyrker inntrykket ytterligere med tilleggsopplysninger om andre avvik fra Ringerikspoteten. *Patersons Victoria* sies for eksempel å ha middels til store knoller og ingen blomster, konstaterer Riis Strøm. - Særlig ille er det at forvekslinga også kommer fra fagfolk som bør ha greie på potet. En av instansene som kjører på at Ringerikspotet er det samme som *Patersons Victoria*, er Gartnerhallens klonavlscenter i Overhalla, bemerker Riis Strøm, som sjøl er mangeårig medlem og tidligere tillitsvalgt av Gartnerhallen

- Ingen fare med forsyningene

Norderhov-bonden dveler også ved at Gartnerhallen og Bama i sine høringsuttalelser begge viser til at hovedtyngden av Ringerikspoteter kommer fra andre distrikter enn Ringerike, og at dette delvis koples til kvalitet. Riis Strøm minner i den forbindelse om at det var fra nettopp Ringerike initiativet ble tatt da det for noen år siden ble laget virusfri settepotet av sorten på Gartnerhallens stamplantestasjon i Sauherad.

- Ligger det under at de store grossistene ikke ønsker mindre, lokale potetpakkerier? Hvis vi får opprinnelsesmerking, er vi nemlig forpliktet til å pakke all Ringerikspotet på Ringerike, kommenterer han.

Ottar Riis Strøm beroliger imidlertid venner av Ringerikspoteten med at de neppe trenger å bekymre seg for den framtidige markedsdekning: De seks dyrkerne i laget har i dag noe over 100 dekar som brukes til Ringerikspotet, og produserer i år mer potet enn de regner med å få solgt, slik at det har mye settepotet til neste år dersom opprinnelsesmerket blir et faktum. Samlet rår de også over

480 dekar areal som i dag brukes til andre potetsorter. I tillegg har seks-sju andre bønder innenfor det omsøkte dyrkingsområdet på eget initiativ sagt seg interessert i å begynne dyrking, dersom beskyttelsesmerkinga blir et faktum. Og totalt anslår han at det kan dyrkes Ringerikspotet på 12 000 dekar innenfor det aktuelle området.

- Det er imidlertid ikke noe mål at poteten skal vokse over alle grenser. Ringerikspotet skal være en nisjeproduksjon, presiserer potetbonden på Vaker.

Ottar Riis Strøm og Anne Berte Lerberg er benholdt sekretær og leder i Ringerikspotetdyrkerlaget. Her viser de eksempler på emballasje og markedsføringsmateriell som laget har fått utarbeidet. I kassa litt av årets avling hos Lerberg – foreløpig usortert.

Mål: Merpris og økt

- Vårt framtidige mål er å kunne ta ut merpris og øke dyrkingsarealet for oss sjøl og andre. I tillegg har vi det også mero i prosessen undervegs, sier Anne Berte Lerberg – leder for Ringerikspotet BA.

Lerberg er arvelig belastet med Ringerikspotet, som oldebarn av Jens Aabel på garden Søndre Bye. Han var bonden som gis mye av æren for å ha satt dyrkinga av potetsorten i system på 1860-tallet, og dermed spre den på ringeriksbygdene. Dette skjedde etter hvert i den grad at det i 1935 ble etablert «Ringerikspotetens Salgslag», som hadde opptil 75 registrerte medlemmer. Dette laget var allerede på 1960-tallet opptatt av å bruke Varemerkeloven til få en rettslig beskyttelse som kunne knytte sortens dyrkingsområde til ringeriksbygdene. Forsøket strandet imidlertid dels på penger, dels på manglende juridiske virkemidler, og siden gikk det nedover med den lokale dyrkinga. Men i 1998 skjedde det noe:

Seks produsenter i lag

- Da var vi seks produsenter som kom sammen. Vi leverte til ulike grossister, og kjente egentlig ikke hverandre så godt fra før. Men vi ble enige om at det var mye elendig kvalitet på markedet, og at noe måtte gjøres for å bedre Ringerikspotetens omdømme, forteller Lerberg.

Etter en litt famlende start, så laget sin store sjanse da ordningen for Beskyttede Betegnelser ble innført, og for å gjøre en lang historie om mye forarbeid kort, gikk søknaden til Matmerk av gårde våren 2003. Den går ut på å få beskyttet produksjonen av poteten innenfor et avgrenset område av Hole kommune og det tidligere Norderhov herred i nåværende Ringerike kommune. Avgrensinga er gjort ut fra hensynet til høyde over havet og andre klimatiske betingede dyrkingsforhold, og gjør at store områder innen de to kommunene faller utenom sonen. Dette gjelder for eksempel Krokskogen, Tyrstrand, Sokna og Ådalen.

Felles salgsselskap

Parallelt med søknadsarbeidet, har dyrkerne også drevet egen skoloring. Blant annet har de vært på studietur til Jersey for å hente inspirasjon og lærdom hos dyrkerne av potetsorten Jersey Royal på den britiske kanaløya Jersey.

Videre har de startet felles markedsføring og profilering av poteten. Dette skjer gjennom et felles BA-organisert salgsselskap (= begrenset ansvar), som leier pakking på gardspakkeriet hos Lerberg og mannen Petter Kopstad. Fra og med i fjor organiserte salgsselskapet felles leveranse på de to hovedmarkedene dyrkerlaget har blinket seg ut: nærområdet og utvalgte Oslo-forretninger.

Opptil 25 kroner kiloen

Enkelte forretninger i de «bedre strøk» av hovedstaden tar opptil 25 kroner kiloen for Ringerikspotet i utsalgspris, og filosofien er da også å markedsføre poteten som et spesialprodukt for potetelskere til høy pris. I dette profileringsarbeidet er det opprettet egen nettside med produktinformasjon og oppskrifter (www.ringerikspotet.no), og laget har også søkt profesjonell designerbistand til å få utarbeidet poser og markedsføringsmateriell.

En annen profesjonell partner i prosessen har vært SPIN - Senter for produktutvikling i næringsmiddelindustrien AS. Videre samarbeider produsentene med forsøksringen om kvalitetssikring, og det er også tank-

agrol

Tak og veggplater

- Stål og aluminium
- Enkle å montere
- Ta kontakt for et uforbindlig tilbud
- Et kvalitetsprodukt fra

Gasell

OLBI

P.B 166 - Kalbakken, 0903 Oslo
Tlf: 22160355 Fax: 22160310
Epost: oms@olbi.no

NORDEN ENERGI

En uavhengig rådgiver for finansiering av småkraftverk

Ta gjerne kontakt for en uforpliktende samtale

Norden Energi AS,

P.O. Box 1580 Vika, 0118, Oslo. Tlf: +47 23 11 68 00 Faks: +47 23 11 69 40

areal

en å dra nytte av Matforsks kurstilbud for nisjeprodusenter.

- Lang, men positiv prosess

Alt dette koster naturligvis penger, men det meste av felles-utgiftene er hittil stort sett bekostet via verdiskapingsmidler, og sjøl om utfallet av søknaden fortsatt er uvisst, tilhører ikke Anne Berte Lerberg de bønder som klager på at myndighetene legger forholdene for dårlig til rette for verdiskaping.

- Prosessen har tatt mye lengre tid enn vi trodde, men den har vært lærerik og interessant, og vi har ikke noe å klage på verken når det gjelder møtet med SND/Invasjon Norge, Matmerk eller Mattilsynet.

Dessuten har samarbeidet oss produsenter i mellom vært positivt, understreker hun. Både ektefeller og barn har vært trukket med i dagnadsarbeid i pakkeriet og i drøftingene om hvilke verdier profileringa av poteten skal formidle.

- Alt i alt vil jeg si det er blitt mer sosialt og spennende å være potetprodusent og at vår yrkesstolthet er økt. Ja, kanskje er det også blitt litt mer fristende for neste generasjon å ta over?

Mitt budskap til andre bønder er at de ikke skal være nervøse for å gå i gang med lignende krafttak for sine spesialprodukter, sier lederen i Ringerikspotetdyrkerlaget.

«En sart sjel»

● Ringerikspotetdyrkerlaget har sin egen hjemmeside, med oversikt over historie, oppskrifter og aktuelle nyheter. Der beskrives poteten som «en sart sjel, akkurat som mange andre utsøkte sjeldenheter». Poteten sies å være vanskelig å dyrke, fordi den skal ha det akkurat passe tørt og varmt. Den er dessuten mer utsatt for sykdom og krever derfor mer sorteringsarbeid enn andre potetsorter. Men dyrket fram med lite nedbør på varme og solvendte arealer, kjærlig hånd og lokal fagkunnskap, forsikrer laget at kvaliteten kan

bli førsteklases.

● Dyrkerlaget har vakt internasjonal anerkjennelse for sin virksomhet. I slutten av oktober er to representanter for laget invitert til Slow Food-bevegelsens matfestival i Italia og konferansen Terra Madre, der 5000 deltakere fra hele verden samles i Torino rundt temaet småskala matproduksjon og bevaring av tradisjonsmat og matmangfold. To italienske Slow food-representanter har på forhånd vært på Ringerike og prøvesmakt poteten – etter sigende til stor tilfredshet.

Mektige motstandere

Dyrkerlaget på Ringerike har mektige motstandere i kampen om markedet for Ringerikspoteten. Bama og Gartnerhallen er to av instansene som begge går mot opprinnelsesbeskyttelse av ringerikspoteter fra Ringerike.

Bama-gruppens Espen Gultvedt sier i uttalelsen derfra at Ringerikspotet er en potet med helt spesielle egenskaper som er godt etterspurt i november og desember, og at Bama har valgt å satse på Ringerikspotet på lik linje med andre gamle sorter som mandel og Gulløye. Han sier at Ringerikspotet i generasjoner har vært dyrket flere steder på Østlandet med minst like gode egenskaper som i Ringerike og Hole kommuner. «Faktisk har produksjonen de siste årene gått ned i dette distriktet, mens den har gått opp i andre. Bakgrunnen for dette er først og fremst kvalitet», skriver Gultvedt, som oppgir at det i år bare er satt Ringerikspotet til Bama på fem dekar i Ringerike og Hole.

Noe av det som faller Ringerikspotetdyrkerlaget aller tyngst for brystet, er at Bama sågar anbefaler dyrkerne der å finne en annen betegnelse på sin vare. For eksempel foreslår Gultvedt «Aabel-potet» eller lignende.

I Gartnerhallens uttalelse heter det også at en rekke produsenter i mange år har produsert sorten i andre områder med betydelig hell. «Vår erfaring er heller at de som har dyrket Ringerikspotet utenfor «kjerneområdet» har vært genuint like mye opptatt av kvaliteten som de vi har hatt kontakt med på Ringerike, skriver Gartnerhallens Nils Seljebø. Han konstaterer at hovedtyngden av Ringerikspoteter som har vært omsatt gjennom Gartnerhallen de siste 10-15 årene ikke har kommet fra Ringerike, men fra Hedmark og Oppland, og at det fortsatt er disse dyrkerne som sikrer tilførselen til markedet.

Arne Åsen
Bondebladet

Misbrukt støtte

● EUs revisjonsrett finner at betydelige summer av landbruksstøtten blir misbrukt. Når slike feil oppdages, blir det gitt pålegg om tilbakebetaling. Det er nå kommet en rapport som viser at 75 prosent av misbrukt støtte ikke blir tilbakebetalt. Italia er den store synderen her.

Svensk misnøye

● De svenske bøndene er mindre fornøyde med sin organisasjon LRF. En ny medlemsundersøkelse viser at andelen som er fornøyd har gått ned fra 60 prosent i fjor til 53 prosent i år. Samtidig har andelen som sier at de er misfornøyde øket fra én prosent til fire, skriver Land Lantbruk. Striden om ledervalget i vår kan være noe av årsaken.

AGRO®gruppen

et samarbeid mellom:
AGRODATA AS - AGROMATIC AS - LINDHOLT DATA - ALLINFO AS

AGRO® Økonomi

- 10 ÅR MED NYTT REGNSKAPSPLEGG FOR LANDBRUKET
- VI HAR 4 ÅRS ERFARING MED WINDOWSPROGRAM - BARNESYKDOMMENE ER BORTE
- DE FØRSTE OPPGAVENE ER NÅ LEVERT FEILFRITT TIL ALTINN, DEN NYE OFFENTLIGE NETTPORTALEN SOM GIR LENGER FRISTER OG BEDRE LEVERING
- INGEN OPPGRADERINGSPRIS VED OVERGANG TIL NYE VERSJONER. ALT ER DEKKET AV ORDINÆRT VEDLIKEHOLD
- DERFOR HAR 297 REGNSKAPSKONTOR OG NESTEN 4000 BØNDER VALGT OSS SOM LEVERANDØR!

PRIS:

Full versjon: kr. 3.100,-
Overgang fra
Duett Dos: kr. 990,-
Årlig vedlikehold: kr. 900,-

- vi reduserer bondens kostnader!

"Vestlandstraktoren" Case IH JXC

- like aktuell over hele landet

Den perfekte kompakttraktoren

- JX 1060 C
59 HK
-
- JX 1070 C
72 HK
-
- JX 1075 C
76 HK

Kan leveres med clutchfritt vendegir

Redusert jordpaking:

Vanlig traktormønster: 380/70R20 og 480/70R30
Grasdekk: 405/70R20 og 540/65R30

Vekt fra 2550 kg • Høyde fra 2,32 m.
Vekt/effektforhold: kun fra 36,8 kg/HK

Lantmannens Maskin AS

3421 Lierskogen
Tlf. 32 85 88 10
www.lmb.no

Kontakt din nærmeste Case IH-forhandler!

AGROdata Vest AGROdata Øst

Hamna 20
6100 Volda
Tlf.: 70 07 66 67
Fax: 70 07 85 67
e-post:
vest@agro.no

Kopstadveien 3
3180 Nykirke
Tlf.: 33 07 19 80
Fax: 33 07 80 03
e-post:
ost@agro.no

www.AGRO.no